

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ
ΑΠΑΝΤΑ
ΤΟΜΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΣ
ΚΡΙΤΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ
Ν. Δ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟΣ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΔΟΜΟΣ
ΑΘΗΝΑ 1985
Σελ. 629-634

Ο ΑΥΤΟΚΤΟΝΟΣ

Τὴν πρωΐαν ἐκείνην τῆς Κυριακῆς, ἐὰν τυχὸν συνήντων τὸν Σακελλάριον οἱ ἔσπερινοὶ φίλοι του, ὁ μακαρίτης ὁ Τζώρτζης, ὁ Κ. καὶ ὁ Π., δὲν ἤθελον τὸν γνωρίσει.

Εἶχε κόψει τὸ γένειον. Ἀλλὰ τὴν προλαβοῦσαν νύκτα εἶχε κοιμηθῆ· διανυκτερεύσει, εἰς ἓνα φοῦρνον παρὰ τὰς φυλακὰς Τριγγέτα.

Περὶ τὴν μίαν μετὰ τὰ μεσάνυκτα, ὁσάκις δὲν τοὺς εὔρισκεν ἡ ἡμέρα εἰς τὸ πρόωγν καφενεῖον Θ., τὸ μένον ἀνοικτὸν δι' ὅλης τῆς νυκτός, κατέβαινε ἕως ἐκεῖ ὁ Τζώρτζης καὶ ἡ συντροφία, ἐκτύπων τὴν θύραν τοῦ φοῦρνου, ἀγόραζαν δύο ἢ τρία ζεστὰ κουλούρια καὶ ἤρχοντο τὴν καλὴν νύκτα εἰς ἀλλήλους καὶ ἀπεχωρίζοντο.

Ἐκ τούτου ὁ Σακελλάριος ἦτο γνωστὸς εἰς τὸν Ζῆσον, ὑψηλόν, μελαψὸν νεανίαν, καὶ ὅταν τὴν ἔσπεραν τὸν παρεκάλεσε νὰ διανυκτερεύσῃ ἐκεῖ, οὗτος τοῦ τὸ ἐπέτρειψεν. Ἀλλὰ διὰ ν' ἀποφασίσῃ νὰ πάρῃ καὶ τὴν ἐντροπὴν αὐτὴν, ὁ πτωχὸς Σακελλάριος ἐχρειάσθη νὰ κάμῃ ἀκόμη ἓνα περίπατον εἰς τὴν μικρὰν πλατεῖαν, ἀφοῦ ἀπεχαιρέτισε τοὺς φίλους του.

Ἐχρειάσθη νὰ ξυραφίσῃ τὸ γένειον, πρώτην φορὰν εἰς τὴν ζωὴν του. Πῶς τοῦ ἤλθε τάχα; Πρὸς τοῦτο ὑπῆγεν εἰς τοῦ Νικολάκη τοῦ κουρέως καὶ τοῦ εἶπε νὰ τὸν ξυραφίσουν. Ἦτο δὲ ὁ Σακελλάριος ἀλλοδαπός.

Ἐκαληνύκτισε τὸν Νικολάκην καὶ ἀπῆλθε. Τότε ἠσθάνθη ἔτι δριμύτερον τὸ ψῦχος τοῦ Φεβρουαρίου καὶ ἔσπευσεν ἔξωθεν εἰς τὸν φοῦρνον, ἔκρουσεν ἐκ νέου τὴν θύραν, μόνος του τὴν φορὰν αὐτὴν καὶ λέγων: «Ἀνοίξατε!...» Ὁ ἀρτοποιὸς ἐγνώρισε, φαίνεται, τοῦ Σακελλαρίου τὴν φωνὴν καὶ ἤνοιξε τὴν θύραν.

— Ζῆσο, θέλεις νὰ μείνω ἐδῶ ἕως τὸ πρωί; τοῦ εἶπεν ὁ Σακελλάριος. Γιατί, ἂν βαρκοιμηθῶ, δὲν θὰ ἠμπορέσω νὰ πάω στὴν ἐκκλησία.

— Μείνε, εἶπεν ὁ Ζῆσος.

Ὁ Σακελλάριος ἐλθὼν ἐκάθισε παρὰ τὸ στόμιον τοῦ φοῦρνου τὸ πλάγιον,

ὅπου ἔλαμπεν ἢ κάμινος καὶ εὐεργετικὴ ἦτο ἢ θερμότης.

— Εἶσαι ἀκόμα στὴν ἐκκλησιὰ δάσκαλος; εἶπεν ὁ Ζῆσος. Γιατὶ τὴν ἀπερασμένη Κυριακὴ δὲν σὲ εἶδα.

— Εἶμαι καὶ δὲν εἶμαι, ἀπήντησεν ὁ Σακελλάριος.

Ὁ ἀγαθὸς Ἡπειρώτης, ὡς νὰ εἶχε μαντεύσει, ὅτι ὁ παράδοξος ἐπισκέπτης τοῦ ἐπεῖνα, τοῦ ἐποίησε σολμύριον* νὰ μασήσῃ. Ἀλλ' ὁ βοηθὸς τοῦ ἀρτοποιοῦ, ὁ μπαρμπα-Σταῦρος, γυμνόστερνος, κοκκινόλαιμος, κοκκινόξανθος γέρων, ὡς νὰ εἶχε τὰ χρόνια ρόδισμα τοῦ φούρνου, ἑβδομήκοντα ὀκτῶ ἐτῶν, ζωηρός, εὐθυμος, ἔνευσε πρὸς τὸν Ζῆσον, ἐκτελῶν μιμικὸν πληκτρον ὄργάνου ἐπὶ τῆς κοιλίας καὶ ἔμορμύρισε: «Καραῖσκάκη μ' ἀρχηγέ!»

Εὐτυχῶς ὁ Σακελλάριος δὲν ἤκουσε καὶ δὲν ἐνόησε τὴν λέξιν καὶ τὸ πρᾶγμα.

Ἀλλ' ὁ μπαρμπα-Σταῦρος, ἀφοῦ ἔθυσεν, ὡς ἄφευκτον, εἰς τὴν πονηρίαν, ἠσθάνθη ἀμέσως τύψιν καὶ ἠθέλησε νὰ περιποιηθῇ τὸν Σακελλάριον. Κύψας δὲ εἰς τὸ ἀμπάρι, ἀνέλαβε μικρὰν φιάλην, σῶζουσαν σταγόνας τινὰς οἴνου, καὶ ἐγχύσας εἰς ποτήριον, τὸ προσέφερεν εἰς τὸν νέον.

— Δὲν πίνεις ἓνα κρασάκι, κύρ δάσκαλε; τοῦ λέγει.

Ὁ Σακελλάριος ἠθέλε νὰ ἀποποιηθῇ κατὰ τινα τρόπον, καὶ ὁμως ἐδέχθη. Ἐπὶ τὸν ὀλίγον ρητινίτην καὶ εὐχαρίστησε τὸν γέροντα ὑπηρέτην.

— Κουράγιο, πατρίδα! Κουράγιο, ἀδελφέ, τοῦ λέγει ὁ μπαρμπα-Σταῦρος. Σὲ θέλω νὰ εἶσαι ντερβίσης, ἔτσι θὰ πάροουμε καὶ τὰ Γιάννενα!

Ὁ Σακελλάριος τὸν ἐκοίταξε μελαγχολικῶς μειδιῶν.

— Καὶ γιατί ἔκοψες τὰ γένεια σου; τὸν ἠρώτησε καὶ ὁ Ζῆσος.

— Για νὰ μὴ μοῦ τὰ κάψ' ὁ φούρνος!... ἀπήντησεν ὁ Σακελλάριος.

Καὶ δὲν ὠμίλησε πλέον. Ἐστήριξε τὴν κεφαλὴν εἰς τὴν χεῖρα κ' ἐβυθίσθη εἰς σκέψεις, εἰς ἀναμνήσεις καὶ ρεμβασμούς. Ἐφαίνετο θέλων νὰ ἐντρυφήσῃ ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ.

Ἀπὸ μιᾶς ἑβδομάδος καὶ πλέον ὁ Σακελλάριος ἐκοιμᾶτο εἰς τι ξενοδοχεῖον τῆς ὁδοῦ Ἐρμοῦ, παρὰ τὸ Μοναστηράκι. Πρὸς τοῦτο κατὰ πᾶσαν νύκτα, τὴν ὥραν τοῦ ἀποχωρισμοῦ, ἐφορολόγει πότε τὸν ἓνα, πότε τὸν ἄλλον ἐκ τῶν φίλων του, ἀπὸ ἐν δίφραγκον, καθ' ἑκάστην.

Ἀλλὰ τὴν νύκτα ἐκείνην ὁ μὲν εἷς τῶν φίλων του εἶπεν, ὅτι δὲν εἶχεν, ὁ δὲ ἄλλος δὲν εἶχε πράγματι.

Ὁ Σακελλάριος ἐπῆρε τὴν ἀπόφασίν του, καὶ ἀπεφάσισε νὰ κοιμηθῆ εἰς τὸν φοῦρνον, ἀφοῦ πρῶτον ἐπῆγε νὰ ξυρισθῆ, κλέψας καὶ τὸ ξυράφιον.

— Γιατί ἔκοψες τὰ γένεια; τοῦ εἶπεν ὁ φοῦρναρης.

— Γιὰ νὰ μὴν τὰ κάψ' ὁ φοῦρνος! ἀπήντησεν ὁ Σακελλάριος. Καὶ δὲν ὠμίλησε πλέον. Ἐστήριξε τὸ κεφάλι εἰς τὴν χεῖρα καὶ ἐβυθίσθη εἰς σκέψεις, ἀναμνήσεις καὶ ρεμβασμούς. Ἐφαίνετο θέλων νὰ ἐντροφήσῃ ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ.

Ἦτο λοιπὸν ἄστεγος; Εἶχε δωμάτιον, ἀλλὰ ποῦ ἐτόλμα ὁ πτωχὸς νὰ εἰσέλθῃ ἀπὸ τὴν σπιτονοικοκυρὰν του. Ἐχρεώσκει τρία ἐνοίκια. Ἐπὶ τρεῖς ἐβδομάδας, μετὰ τὸ μεσονύκτιον, πλησιάζων μὲ παλμούς εἰς τὴν αὐλόπορταν, ἀνοικτὴν μένουσαν ὅλην τὴν νύκτα, καθὼς ὄλαι αἱ αὐλόπορται τῶν οἰκιῶν τῆς συνοικίας, ἐχουσῶν ἐνοικητόρας πολλούς, ἀφήρει τὰ χαλασμένα καὶ σχισμένα πέδιλά του καὶ κρατῶν αὐτὰ μὲ τὴν ἀριστερὰν, ἐπάτει μὲ τὰς κάλτσες, ἐνέβαλλε τὸ κλεῖθρον μὲ ἀπίρους προφυλάξεις καὶ μὲ τόσον ὀλίγον κρότον, ὥστε οἱ παλμοὶ τῆς καρδίας ἔκαμνον κρότον μεγαλύτερον.

Ἄνοιγε τὴν θύραν ἔσωθεν, δὲν ἦναπτε τὸ φῶς, δὲν εἶχεν ἄλλως εἴκοσι λεπτὰ διὰ ν' ἀγοράσῃ κηρίον, δὲν ἐξενδύνετο, ἐλαφροκοιμᾶτο ἐπὶ τρεῖς ἢ τέσσαρας ὥρας, καὶ μὲ τὸ τρίτον λάλημα τοῦ ἀλέκτορος ἠγείρετο, δὲν ἐνίπτετο, ἐλάμβανε τὰ πέδιλα εἰς τὴν χεῖρά του, ἐξήρχετο, ἐκλείδωνε τὴν θύραν, ἐπάτει ὡς λαμπάς, ἔτρεμεν ὡς κηρίον (ἐκ... φόβου... μήπως... ἀφυπνισθῆ) ἢ σπιτονοικοκυρὰ του (ἢ γαυγίσῃ κανένας σκύλος), καὶ τὰ χαράγματα (ὡς κλέπτῃς) ἔφευγε λέγων εἰς τὸν μπαρμπα-Μανώλην νὰ τοῦ κρούσῃ τὴν θύραν, (διὰ νὰ μὴ γίνῃ ἀντιληπτὸς ὁ ἰδικὸς του κτύπος).

Ὁ Σακελλάριος ἐντρέπετο, ἐθύμωνεν, ἐντρέπετο, παρεκάλει, καὶ τὰ ἐνοίκια δὲν ἐπληρώνοντο ποτέ.

Ἐπὶ τέλους (ἢ σπιτονοικοκυρὰ) τοῦ εἶχεν εἰπεῖ ν' ἀδειάσῃ τὸ δωμάτιον καὶ τὰ ἐνοίκια τοῦ τὰ χαρίζει. Ἀλλὰ, διὰ νὰ μετοικήσῃ, ἔπρεπε νὰ ἔχῃ τὰ ἀχθοφορικὰ καὶ τὴν ἀπαραίτητον προκαταβολὴν τοῦ πρώτου μηνός. Ἀλλ' ἐὰν εἶχε, θὰ ἐπλήρωνε τὰ παλαιὰ ἐνοίκια

Τὴν ἐσπέραν ἐκείνην ὁ Σακελλάριος, ὅστις οὐδέποτε εἶχε κόψει τὸ γένειον, ὑπῆγεν εἰς τοῦ Νικολάκη τοῦ κουρέως (πῶς τοῦ ἦλθε τάχα;) καὶ τοῦ εἶπε νὰ τὸν ξυραφίσῃ. Ἦτο δὲ ὁ Σακελλάριος ἀλλοδαπὸς καὶ δὲν ὑπέκειτο εἰς στρατιωτικὴν θητεῖαν διὰ ν' ἀναγκασθῆ νὰ ξυραφισθῆ συμφώνως μὲ τὸν κανονισμόν, καθὼς τὸ ἔπαθον ἄλλοι.

Ὁ Νικολάκης ἦτο παιδί τῆς καρδιάς, καλός, χοβαρδός, δερβίσης. Καὶ ὁ Σακελλάριος τὸν εἶχε γνωρίσει εἰς τὸ πρῶν καφενεῖον τοῦ Θ., ἀνοικτὸν μένον ὅλην τὴν νύκτα, ὅπου ἐτέλουν παννυχίδας μὲ τὸ ρούμι των, μὲ τοὺς ναργιλέδες των καὶ μὲ τὸν μεταμεσονύκτιον πατσάν των, ὁ μακαρίτης ὁ Τζώρτζης καὶ ὁ Πάνος καὶ ὁ Κώστας καὶ πολλοὶ ἄλλοι, μετ' αὐτῶν καὶ ὁ Σακελλάριος.

Ὁ Νικολάκης, καίτοι ἔχων πολλὴν ἐργασίαν, τὴν ἐσπέραν ἐκείνην τοῦ Σαββάτου, ἠπόρησεν ὅταν εἶδε τὸν Σακελλάριον ζητοῦντα νὰ ξυραφισθῆ. Ἀλλ' ὁ Σακελλάριος τοῦ διηγήθη, ὅτι τὸ κάμνει κατὰ συμβουλήν ἰατροῦ. Ἐπειδὴ τὰ γένηια τὸν βλάπτουν εἰς τὰ μάτια.

Ὁ Νικολάκης, καίτοι ἔχων πολλὴν ἐργασίαν, τὸν ἐξυράφισε καὶ ὅταν εἰς τὸ τέλος ὁ Σακελλάριος, μὴ ἔχων τὸ θάρρος νὰ ψευσθῆ «δῆθεν ὅτι δὲν ἔχει χαλασμένα» τοῦ εἶπεν, ὅτι δὲν ἔχει λεπτά, ὁ Νικολάκης, μειδιῶν, εἶπε: «δὲν πειράζει!...»

Ἀλλ' ὁ Σακελλάριος, μὲ τρόπον, ἐνῶ ὁ κουρεὺς εἰσῆλθεν (πρὸς στιγμὴν) εἰς τὸ ἐσωτερικὸν χώρισμα τοῦ μαγαζείου, τὸ δὲ παιδί ἠσχολεῖτο βουρτσίζον ὄπισθεν τὸν πελάτην, ἀφήρησε τὸ ξυράφιον, τὸ ἔχωσεν εἰς τὴν τσέπην του, ἐκαληνύκτισε τὸν Νικολάκην καὶ ἀπῆλθε.

Τὴν νύκτα ἐκείνην ὁ Σακελλάριος εἶχε κοιμηθῆ εἰς ἓνα φοῦρνον, πλησίον τῶν φυλακῶν Τριγγέτα. Περὶ τὴν μίαν μετὰ τὰ μεσάνυκτα, ὡσάκις δὲν διήρχοντο ὅλην τὴν νύκτα εἰς τὸ καφενεῖον τοῦ Θ., κατέβαινον ἕως ἐκεῖ ὁ Τζώρτζης, ὁ Κώστας, ὁ Πάνος, ὁ Σακελλάριος, ἔκρουον τὴν θύραν τοῦ φούρνου, ἠγείρετο (ὁ ἀρτοποιός, καὶ τοὺς ἔδινε τὰ ζεστὰ κουλούρια).

Ὁ Σακελλάριος, ὁ πτωχός, εἶχε συλλάβει τὸ σχέδιόν του. Δὲν κατεδέχετο τώρα ὅπου ἔζη ἀκόμη, νὰ δώσῃ ἐνόχλησιν εἰς τὸν κόσμον μετὰ θάνατον. «Πρὸς τί νὰ τοὺς βαρύνω, τοὺς ἀνθρώπους;» εἶπεν. «Ἄρκει, ὅτι τοὺς ἐβάρυνα ζωντανός».

Ἄνεμιμνήσκετο δημῶδες τι ἀνέκδοτον, περὶ τινος ὅστις εἶχεν ἀποθάνει εἰς τὸ λοιμοκαθαρτήριον, καὶ ἐπειδὴ ἔπρεπε νὰ μετακομισθῆ εἰς τὸν τρία μίλια ἀπέχοντα λιμενικὸν σταθμὸν διὰ νὰ ἐπιθεωρήσῃ ὁ ἰατρός τὸ πτῶμα, οἱ κωπηλάται, οἵτινες ἤλαυνον τὴν λέμβον, μηνὶ Ἰουλίῳ περὶ δείλην, κάθιδροι ἀπὸ τὸ καῦμα, γογγύζοντες, ἔλεγαν, ἐννοοῦντες τὸν νεκρόν:

— «Τώρα δὰ βρέθηκε κι αὐτὸς νὰ μᾶς ξεπλατίσῃ;»

Ὁ πτωχὸς Σακελλάριος δὲν ἠθελε νὰ ξεπλατίσῃ οὔτε νεκροθάπτας, οὔτε νεκροπομπούς, οὔτε φερετραγωγούς, οὔτε τοὺς φίλους, ὅσοι θὰ ἐπροαιροῦντο ν' ἀνοίξωσι τὰ βαλάντια διὰ νὰ συνεισφέρωσι τὰ ἔξοδα τῆς κηδείας, οὔτε τὸν ἱερέα τὸν ἀγαθόν, ὅστις θὰ ἔτρεχε μὲ τὸ ἐπιτραχήλιον, ἡμῖσι πλωτὸν ἐπ' ὤμου καὶ μὲ τὰ ράσα ἀνεμίζοντα, ὀλόκληρον

(ἀπόστασιν), οἶονει Χάρων ὁ χερσαῖος καὶ πορθμεῖον ἠπειρωτικόν.

Καὶ ἐνθυμεῖτο στίχους τινάς, οὓς εἶχεν ἀκούσει ἢ ἀναγνώσει πρὸ ἐτῶν, ὅπου εἰσάγεται γηραιὸς ἱερεὺς, ἐξορκίζων στοιχειωμένον βράχον καὶ ἐπιφωνῶν:

..... Ἔ! σύ, ὅ,τι κι ἂν εἶσαι,
φάντασμα, βράχος, δαίμονας, ἐγὼ δὲν σὲ φοβοῦμαι.
Εἶναι σκληρότερη ἀπὸ σέ, σκληρότερη ἢ καρδιά μου.
Εἰς τοῦ χωριοῦ τὴν ἐκκλησιά, πενήντα χρόνια τώρα,
τὸ σήμαντρο τῆς προσευχῆς βαρῶ, πρωὶ καὶ βράδυ,
πενήντα χρόνια ἀπ' τὸ λαιμὸ κρεμνῶ τὸ πετραχήλι.
Ὅσους καλοὺς χριστιανούς, δῶ καὶ πενήντα χρόνια,
τὸ χῶμα τοῦτο δέχτηκεν, ἐγὼ τοὺς ἔχω θάψει.
Καὶ μὲ γνωρίζ' ἢ γῆς αὐτῆ, καθὼς γνωρίζ' ἢ σκύλα,
τὸ χέρι πῶνα κόκκαλο, καθημερινὰ τῆς ρίχνει.

Ἦτο ὥρα Ἐσπερινοῦ. Ὁ Σακελλάριος εἰσῆλθεν εἰς τὸ ναῦδριον, ὅπου ὁ ἱερεὺς ἐμορμύριζε τὴν Ἐνάτην, καθὼς ἠδύνατό τις νὰ συμπεράνη ἐκ τῶν ἀκουομένων φράσεων τῶν ἐδαφίων, ἅτινα ἐξεχώριζαν ἐνίοτε ἐκ τοῦ ὄλου ἀμυδροῦ βόμβου τῆς φωνῆς. «Χάριν καὶ δόξαν δώσει δι' αἰχμαλωσίαν Ἰακώβ... Ἐπίστρεψον ἡμᾶς... Δεῖξον ἡμῖν, Κύριε...» κτλ.

Ἐκαμε τὸν σταυρόν του καὶ ἠσπάσθη τὰς εἰκόνας διὰ τελευταίαν φορὰν. Διανοεῖτο. Ἐκ βάθους ψυχῆς του δὲν ἐπίστευε καὶ ὅμως ἐπόνει ἢ καρδιά του νὰ βλέπη τὰ σεβάσματα αὐτὰ τῶν Πατέρων.

Ἐλεγεν ὅτι ἴσως ὁ Χριστός, ὡς εὐσπλαγχνος ὑπὲρ πάντα νοῦν καὶ λόγον, θὰ τὸν ἐλεήσει, καὶ ἄς μὴ δεηθῶσιν ὑπὲρ αὐτοῦ οἱ ἱερεῖς.

Τάχα αἱ εὐχαί, ὅταν εἶναι ὦνιοι, ποῖαν ἄλλην ἀξίαν ἔχουσι, εἰμὴ τὴν ἀξίαν τοῦ ἀργυρίου; Μήπως καὶ ὁ Παράδεισος δὲν εἶναι ἀγοραστός, καθὼς ὅλα; Καὶ δὲν εἶναι πλέον ὁ Θεὸς «ὅς οὐ μὴ ἴδη πρόσωπον, οὐδ' οὐ μὴ λάβῃ δῶρον, ποιῶν κρίσιν προσηλύτῳ καὶ ὀρφανῷ καὶ χήρᾳ, καὶ ἀγαπᾷ τὸν προσηλύτον δοῦναι αὐτῷ ἄρτον καὶ ἱμάτιον»;

Εἶναι προσωποληψία παρὰ τῷ Θεῷ; Καὶ διατί, δι' ἄλλους αὐτοκτόνους νὰ ἐπιτρέπωσιν οἱ σημερινοὶ ἀντιπρόσωποι τῆς ἐκκλησίας τὴν θρησκευτικὴν ταφήν καὶ δι' αὐτὸν ὄχι, ἐνῶ οἱ πρῶτοι μόνον κατὰ τὰ μέσα πλεονεκτοῦσι καὶ οἱ δευτέροι ἴσως ἐμειονέκτουν καὶ κατὰ τὸ λογικόν; Τὸ λογικόν; Τοιαῦτά τινα ἐλήρει ἐνδομύχως

(Ἄνολοκλήρωτο)

(1954)